

Spelling

in de lift adaptief

HANDLEIDING

niveau 4

niveau

7

8

5

6

3

4

1

2

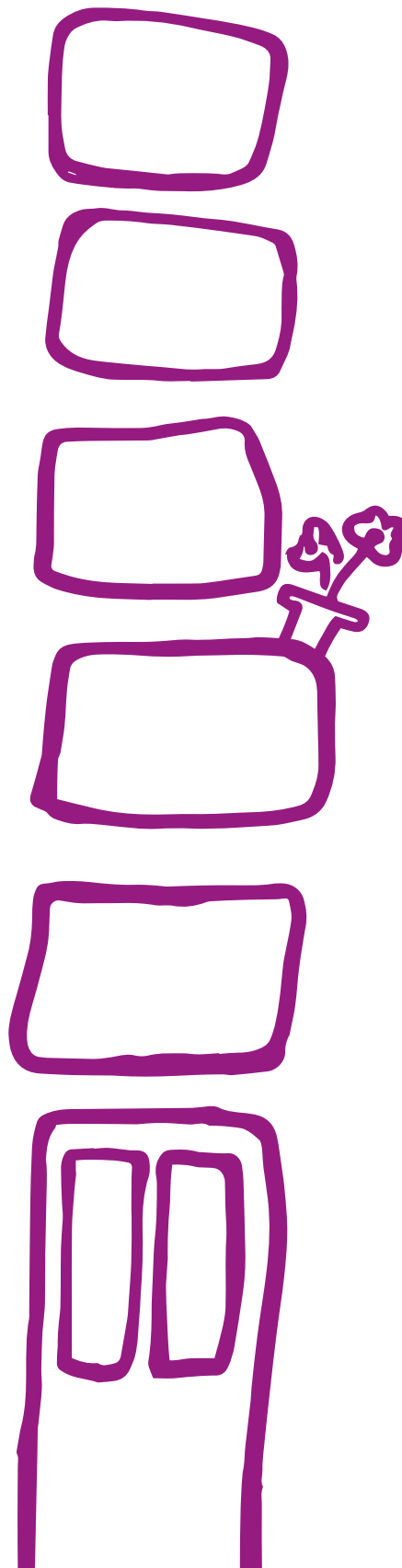

Spelling

in de lift adaptief

handleiding niveau 4

aai – ooi – oei
eer – oor – eur
d – t
ei – ij

Inhoud

1	Doelstellingen	5
1.1	Algemene doelstellingen	5
1.2	Doelstellingen van niveau 4	5
2	Opbouw	7
2.1	Beginsituatie vaststellen	7
2.2	Evaluatie	7
3	Didactiek	9
3.1	Leerinhouden	9
3.2	Leerprincipes	10
3.3	Werkvormen	12
3.4	Aanwijzingen per bladzijde, algemeen	13
3.5	Aanwijzingen per bladzijde, specifiek	14
4	Dictees	25
4.1	Controledictees	25
4.2	Einddictees	30
5	Woordenlijsten	33

1 Doelstellingen

1.1 Algemene doelstellingen

Het werkboek niveau 4 is een onderdeel van de methode *Spelling in de lift*. Met deze methode leren leerlingen de schrijfwijze van veelvoorkomende Nederlandse woorden. Het is van belang dat leerlingen de woorden die ze leren, niet alleen goed schrijven in de spellinglessen, maar dat ze die kennis ook gaan gebruiken in hun spontane schriftelijke taalgebruik. Hiervoor zijn speciale oefeningen opgenomen. Voor een verdere toelichting van de algemene doelstellingen kun je de Algemene Inleiding raadplegen.

1.2 Doelstellingen van niveau 4

Op dit niveau wordt de spelling aangeleerd van veelvoorkomende woorden die bestaan uit één klank groep en in één van de volgende spellingcategorieën vallen:

- aai – ooi – oei (bijvoorbeeld: zwaai, mooi, groei);
- eer – oor – eur (bijvoorbeeld: meer, boor, deur);
- d – t (bijvoorbeeld: hand, nest);
- ei – ij (bijvoorbeeld: klein, rijk).

2 Opbouw

2.1 Beginsituatie vaststellen

Stel op basis van afgenomen toetsen de beginsituatie van de leerling vast. Sluit bij het kiezen van oefenstof aan op de vastgestelde beginsituatie en kies die spellingcategorieën waarop de leerling meer oefening nodig heeft. Ga samen met de leerling aan de slag met de desbetreffende spellingcategorieën.

Het is dus zeker niet zo dat de leerling alle opdrachten uit het werkboekje van niveau 4 moet maken. Het mag natuurlijk wel, want extra oefening kan nooit kwaad.

In deze handleiding staan per bladzijde van het werkboek instructies en aanwijzingen bij de opdrachten. Daarnaast vind je bij verschillende bladzijden auditieve oefeningen die je samen met de leerling kunt doen. In hoofdstuk 3 vind je hoe deze zijn aangegeven, in zowel de handleiding, als in het werkboek.

2.2 Evaluatie

Tussen de verschillende oefeningen door zijn controledictees voorhanden om na te gaan waar de leerling zich op dat moment in zijn leerproces bevindt. Aan het eind van iedere spellingcategorie vind je een einddictee. Dit kun je naast het controledictee en de gemaakte opgaven leggen om de voortgang van de leerling inzichtelijk te maken.

Zowel aan het controledictee, als aan het einddictee hangen geen normeringen.

3 Didactiek

3.1 Leerinhouden

In het werkboek vind je de volgende categorieën:

1 aai – ooi – oei

woorden met aai	(blz. 4 en 5)
woorden met ooi of aai	(blz. 6 en 7)
woorden met oei, ooi of aai	(blz. 8 t/m 10)

2 eer – oor – eur

woorden met eer	(blz. 14 t/m 17)
woorden met oor	(blz. 18)
woorden met oor of eer	(blz. 19 t/m 22)
woorden met eur, oor of eer	(blz. 23 t/m 26)

3 d – t

introductie verlengingsregel door middel van een lied woorden met t aan het eind	(blz. 28)
woorden met t aan het eind	(blz. 29 t/m 31)
woorden met d aan het eind	(blz. 32 t/m 35)
woorden met t of d aan het eind	(blz. 36 t/m 38)
woorden met t of d aan het eind waarop de verlengingsregel niet van toepassing is	(blz. 39)

4 ei – ij

introductie en inprenting door middel van het ei-verhaal	(blz. 42 t/m 45)
woorden met ei	(blz. 46 t/m 52)
woorden met ij	(blz. 53 en 54)
woorden met ei of ij	(blz. 55 t/m 59)

3.2 Leerprincipes

Voor een algemene toelichting op de verschillende leerprincipes kun je hoofdstuk 3 van de Algemene Inleiding lezen. Hieronder wordt besproken hoe deze leerprincipes op niveau 4 plaatsvinden.

Oriënteren

De woorden van niveau 4 zijn niet uitsluitend met behulp van de hoofdregel van de Nederlandse spelling (Je schrijft het woord zoals je het hoort.) aan te leren. Wel is het in de oriëntatiefase op dit niveau belangrijk dat de leerlingen goed naar de woorden luisteren.

Bij het aanbieden van de spellingcategorieën is een volgorde van gemakkelijk naar moeilijk aangehouden:

- 1 De drietekenklanken aai, ooi, oei kunnen het best als één geheel ingeprent worden. Als hulpregel geldt dat aan het eind van een woord nooit een 'j' kan staan. Bovendien schrijf je na de aa, oo, of oe een 'i' als je een 'j' hoort.
- 2 Bij het aanleren van eer, oor, eur, noemen we de 'r' de plaagletter. De leerlingen leren dat de ee, oo en eu onder invloed van de 'r' anders gaan klinken. Als aanvulling op de hoofdregel geldt hier: 'Luister goed en denk aan de plaagletter.'
- 3 Bij de woorden met een 'd' of een 't' aan het eind wordt de volgende hoofdregel aangeleerd:

'Wanneer je aan het eind van een woord een 't' hoort, maak je het woord langer om te weten of je een 't' of een 'd' moet schrijven.'

Deze hoofdregel wordt in het werkboek duidelijk gemaakt met behulp van een lied op bladzijde 28: 'een d of een t'.

Bij het langer maken wordt, wanneer dit mogelijk is, het woord in het meervoud gezet (wond – wonden). Lukt dat niet, dan wordt er een bijvoeglijk naamwoord van gemaakt (goed – goede).

Dan blijven woorden over die niet langer gemaakt kunnen worden, zoals: niet, het, tot, fruit. Daarom wordt de volgende hulpregel aangeboden:

'Sommige woorden kun je niet goed langer maken om te horen of je een 't' of een 'd' schrijft. Die woorden schrijf je altijd met een t, behalve zand, geld, grond en grind.'

Als extra ondersteuning leren de leerlingen de volgende zin: *Het geld lag op de grond tussen het zand en het grind.*

- 4 Voor het aanleren van woorden met 'ei' of 'ij' zijn geen regels te geven. Daarom is ervoor gekozen om het aan te leren in een zinvol verband. Dit gebeurt door middel van het inprenten van het zogenaamde 'ei-verhaal'. De woorden die niet in het 'ei-verhaal' voorkomen, worden met een ij geschreven. Het leren van het ei-verhaal

wordt ondersteund door afbeeldingen. Het memoriseren wordt gemakkelijker gemaakt doordat het verhaal zoveel mogelijk op rijm is gezet.

De leerlingen leren in de oriëntatiefase ook de betekenis van de gebruikte woorden. In de oefeningen en instructie wordt hieraan extra aandacht besteed. Je kunt de leerlingen de woorden in context laten gebruiken, bijvoorbeeld in een zin.

Optimaliseren

Achtereenvolgens gaat het hierbij om het verinnerlijken, verkorten, automatiseren en generaliseren.

Bij het verinnerlijken leren de leerlingen om niet meer hardop auditief te analyseren, maar om dit fluisterend voor zichzelf of in het hoofd (dus niet hoorbaar) te doen.

Het verkorten wordt onder meer geoefend door wisselrijtjes en rijmoefeningen.

Automatiseren van de vaardigheid vindt plaats door een beperkt aantal woorden steeds weer opnieuw aan te bieden, zodat de leerlingen een goed auditief, visueel en schrijfmotorisch beeld van een woord in hun hoofden hebben ingeprint.

Aan het generaliseren wordt gewerkt door leerlingen zelf woorden te laten bedenken, woorden in zinsverband te laten gebruiken of een verhaal af te laten maken. Ook het laten bedenken en schrijven van samengestelde woorden is een vorm van generaliseren.

Het is belangrijk om veel aandacht te besteden aan oefeningen die ervoor zorgen dat de leerlingen de vaardigheid in verschillende situaties kunnen toepassen. Hiermee bereid je de leerlingen erop voor dat ook buiten de spellinglessen aandacht aan de schrijfwijze van woorden wordt besteed.

Isoleren, discrimineren en integreren

Naast het oriënteren en optimaliseren wordt aandacht besteed aan het isoleren, discrimineren en integreren. Voor de toelichting op deze begrippen kun je hoofdstuk 3 van de Algemene Inleiding lezen.

Op niveau 4 wordt bij elke spellingcategorie eerst een beperkt aantal woorden met een bepaald kenmerk geïsoleerd aangeboden, bijvoorbeeld woorden met een 't' aan het eind. Daarna volgen een aantal woorden die uitsluitend een ander kenmerk bevatten, in het genoemde voorbeeld 'd' aan het eind. Pas daarna worden woorden met de ene (eind -t) of het andere (eind -d) kenmerk door elkaar heen aangeboden. De leerlingen leren ook steeds hoe ze de opgedane kennis zelf kunnen gebruiken, onder meer bij het maken van samengestelde woorden.

Voor de leerprincipes 'controleren' en 'motiveren' kun je verder lezen in de Algemene Inleiding.

3.3. Werkvormen

De handleiding

In deze handleiding vind je de instructies bij de oefeningen in het werkboek. De instructies bevatten onder andere: het bespreken van de betekenis van nieuwe woorden, een uitgebreide oriëntatie op een nieuwe categorie, het leiding geven aan auditieve oefeningen, het inprenten van het lied 'een d of een t' en het ei-verhaal, het vooraf bespreken van de oefeningen uit het werkboek, het nabespreken van de gemaakte oefeningen.

De auditieve oefeningen zijn in de methode *Spelling in de lift* erg belangrijk. Deze sluiten aan op de leerstof, of ze bereiden de volgende oefeningen in het werkboek voor. Instructie speelt hierbij een belangrijke rol.

Regelmatig worden dictees afgenomen, geanalyseerd en nabesproken. Naast woord-dictees worden op niveau 4 ook zinnendictees afgenomen om te kijken of de geleerde woorden in deze situaties ook goed geschreven worden

Het werkboek

Het oefenen van nieuwe spellingcategorieën gebeurt onder andere door auditieve en visuele inprenting, het invullen van woorden bij plaatjes of in zinnen. Daarna volgen discriminatioefeningen en oefeningen waar de leerlingen de opgedane kennis zelf gaan gebruiken.

Door woorden steeds opnieuw te laten schrijven, wordt het schrijfmotorische woord-beeld geautomatiseerd. Naast deze grafisch-fonologische informatie, wordt er ook aandacht besteed aan semantische en syntactische functies. Aan de hand van plaatjes of eenvoudige zinnen wordt duidelijk gemaakt wat de betekenis van de woorden is en op welke wijze deze gebruikt worden. In deze methode staat de instructie centraal, het werkboek is niet bedoeld als zelfstandig oefenmateriaal. Het is van belang dat je controleert of de leerlingen de bedoeling van de opdracht hebben begrepen.

3.4 Aanwijzingen per bladzijde, algemeen

De doelenkaart

De doelenkaart (op de binnenkant van de kaft) geeft aan welke onderdelen de leerling in het werkboek gaat doen en kan op twee manieren ingezet worden:

- **Voorafgaand aan het oefenen.**
Bespreek samen met de leerling welke spellingcategorieën hij al beheerst en welke spellingcategorieën hij nog lastig vindt: kortom, met welke spellingcategorieën gaat de leerling de komende tijd oefenen.
- **Na afloop van het oefenen of na afloop van een dictee.**
Evalueer het oefenproces met de leerling. Bespreek na in hoeverre de leerling de spellingcategorieën nu beheerst.

Instructie

Tijdens de instructie worden de doelstelling, het te hanteren materiaal en de introductievorm vermeld.

Auditieve oefeningen

De instructie en de woorden die worden aangeboden zijn omschreven. Deze oefeningen kunnen met één of meerdere leerlingen gedaan worden.

Gezamenlijke oefeningen

Deze oefeningen kunnen samen met een groepje leerlingen gedaan worden.

dictee

Dictees

Deze dictees zijn in de handleiding te vinden onder respectievelijk paragraaf 4.1 en 4.2.

Betekenis van woorden

Het is belangrijk dat de leerlingen de betekenis van de behandelde woorden kennen. Controleer dit regelmatig door de leerlingen bijvoorbeeld zinnen met de woorden te laten maken.

Zinnen maken

De oefeningen waarbij leerlingen zelf zinnen moeten maken, zijn erg belangrijk. Let erop dat ze toepassen wat ze geleerd hebben. Behalve de behandelde woorden van niveau 4, moeten ook de woorden van niveau 1 t/m 3 goed geschreven worden.

Creativiteit

Het is goed om de creativiteit van de leerlingen aan te moedigen. Bij de oefeningen is er lang niet altijd sprake van één correct antwoord; soms zijn er alternatieven. Reken het vooral niet fout als een leerling een ander woord invult dat wel in de oefening past. Als dit het geval is, geef de leerling dan een compliment voor zijn originaliteit. Speels omgaan met taal en spelling is leuk en moet zeker aangemoedigd worden!

3.5 Aanwijzingen per bladzijde, specifiek

1 aai – ooi – oei

Bladzijde 4

Instructie

Doel: De leerling leert: 'je hoort aaj, je schrijft aai'.

Introductie: Schrijf op het bord: aai – taai – haai – kraait.

Laat steeds een woord hardop lezen en onderstreep daarna aai. Vraag nog eens hoe dat uitgesproken wordt en geef aan dat je aaj hoort en dat aai altijd met i aan het eind geschreven wordt. De drietekenklank aai leer je dus als één geheel aan.

Als hulpregel kan geleerd worden dat aan het eind van een woord nooit een j geschreven wordt. Bovendien geldt:

als je na de aa in een woord een j hoort, schrijf je aai.

Vraag nadat de vier woorden besproken zijn of de leerling nog meer woorden met aai kent en schrijf die eventueel onder het rijtje.

Auditieve oefening

Steek je hand op bij een aai-woord:

fraai – vraag – haan – haai – zwaan – maait – zwaait – maan – naait – taai – aan – aai

Bladzijde 5

Oefening 3

Herhaal nog eens dat na de aa een i geschreven wordt als je een j hoort. Verder kan het discrimineren tussen ij en aai moeilijk zijn. Laat de leerling goed luisteren naar het verschil tussen de twee klanken.

Na oefening 3 wordt het eerste controledictee afgenomen.
De controledictees zijn opgenomen in paragraaf 4.1.

Bladzijde 6

De introductie van de woorden met ooi vindt plaats. Leer ooi als één klank aan. Je kunt als hulpregel aanbieden dat aan het eind van een woord nooit een j geschreven wordt.

Omdat er weinig woorden met ooi zijn, worden op deze bladzijde de woorden met aai direct herhaald.

Auditieve oefening

Maak er een aai- of ooi-woord van:

goot – zwaan – kraan – noot – proost – doos – taak – haas

Bladzijde 7

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 8

Omdat er weinig woorden met oei zijn, valt de introductie hiervan samen met een herhaling van de woorden met aai of ooi. Leer ook de oei als één klank aan en herhaal nog eens dat je na de oe (aa, oo) een i schrijft, als je een j hoort.

Ook kun je weer de hulpregel herhalen dat aan het eind van een woord nooit een j staat.

Auditieve oefening

Verzin als leerkracht eerst zelf een woord met aai, ooi of oei.

Laat daarna de leerling woorden met aai, ooi of oei verzinnen.

Bladzijde 9

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 11

Oefening 2

Het is belangrijk dat de leerling de woorden zelf goed uitspreekt. Schenk hier extra aandacht aan.

Onderdeel 1 'aai – ooi – oei' wordt hier afgesloten met een einddictee.

De einddictees zijn opgenomen in paragraaf 4.2.

2 eer – oor – eur

Bladzijde 14

Instructie

Doel: De leerling leert dat de ee onder invloed van de (plaagletter) r anders gaat klinken.

Introductie: Schrijf op het bord: been – beer.
Lees deze woorden langzaam voor.

Onderstreep in beide woorden de ee en vraag of die hetzelfde klinken. Zodra de leerling zegt dat ze verschillend klinken, bevestig je dat. Geef aan dat dat de schuld is van de r en dat deze daarom de plaagletter heet.

Noem daarna nog enkele woordparen, benadruk dat goed geluisterd moet worden en schrijf de woorden in rijtjes op het bord, bijvoorbeeld: mees – meer, speen – speer.

Oefening 1

Laat goed horen hoe de ee onder invloed van de plaagletter r verandert van klank.

Bladzijde 15

Auditieve oefening

Maak van de woorden plaagletterwoorden door de laatste letter te veranderen: kees – lees – neef – been – veel – week – meel – zeem – peen – speen

Bladzijde 16

In het werkboek worden voor het leren discrimineren alleen woorden met ee en eer gebruikt, omdat woorden met ir in het Nederlands nauwelijks voorkomen.

Bladzijde 17

Oefening 1

Er is meer dan één mogelijkheid.
Moedig hier vooral creatieve oplossingen aan!

Auditieve oefening

In de auditieve oefening leert de leerling te discrimineren tussen de klanken ee en i.

Schrijf alleen de plaagletterwoorden die je hoort op:
peer – big – heer – keel – pit – meer – mees – beer – hier – keer – mist – veer – lip – weer – vist – speer – wit – leer – veer – spin – ver – veer

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.
Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 18

In een verhaal worden de woorden met oor geïntroduceerd. Herhaal het begrip plaagletter. Herhaal dat de klank van de oo onder invloed van de plaagletter r verandert.

Auditieve oefening

In welk woord hoor je de plaagletter? Steek je vinger op:

boot – door – boos – wolf – door – poort – groot – loop – kop – oor – soort –
moord – poot – rots – woord – blok – koord – spoor – mond – rond – hoorn
– koor – rook

Oefening 3

Laat goed horen hoe de oo van klank verandert onder invloed van de plaagletter r.

Bladzijde 19

Op deze bladzijde komen de woorden met eer erbij.

Bladzijde 20

Oefening 1

Laat de leerling vooral naar creatieve oplossingen zoeken.

Bladzijde 21

Op deze bladzijde leert de leerling discrimineren tussen or en oor. Herhaal het onderscheid tussen de lange oo en de korte o eerst in woorden waarin de plaagletter r niet voorkomt, dus bijvoorbeeld: boos – bos, doos – dos.

Auditieve oefening

Welke van de twee is het plaagletterwoord?

sport – spoor	stort – stoort	bord – boord
boor – bord	woord – word	door – dorst
korst – koorts	koord – kort	korf – koor
dor – door	vork – voor	poort – port

Oefening 3

Hier komt ook het klankverschil tussen de ee in eer en de i aan bod.

Bladzijde 22

Oefening 2

Laat zien hoeveel verschillende zinnen je met twee dezelfde woorden kunt maken. Let op hoofdletters en punten, wanneer de leerling dit geleerd heeft.

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.
Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 23

Hier worden naast woorden met oor of eer voor het eerst woorden met eur aangeboden. De eu is de laatste klank die last heeft van de plaagletter r. Laat horen hoe de klank van de eu in een woord zonder r (bijvoorbeeld keus) verschilt van die in een woord met een r achter de eu (bijvoorbeeld deur).

Oefening 1

Laat de klankverschillen tussen de eu met de plaagletter r en de eu zonder plaagletter goed horen.

Auditieve oefening

Steek je hand op bij een plaagletterwoord:

deur – vlees – bast – beurt – boort – was – wol – bek – beer – koor – geur –
veer – geel – scheur – schip

Bladzijde 24

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.
Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 25

Auditieve oefening

Welke van deze twee woorden is het plaagletterwoord?

Schrijf de plaagletterwoorden op:

kuur – kleur	poort – port
boort – bord	ver – veer
heer – hert	duur – deur
beurt – buurt	kort – koor

Oefening 3

De leerling discrimineert tussen eur/uur, oor/or en eur/ur.

Bladzijde 26

Onderdeel 2 'eer – oor – eur' wordt hier afgesloten met een einddictee. Dit dictee is opgenomen in paragraaf 4.2.

3 d – t

Bladzijde 28

Instructie

Doel: De leerling leert de hoofdregel dat je een woord dat eindigt op de klank t langer moet maken om te weten of je t of d moet schrijven.

Introductie van de hoofdregel vindt plaats door middel van een lied.

Introductie: Zing of speel het lied samen.

Bespreek hoe je de woorden langer kunt maken. Bij het langer maken wordt het woord zo mogelijk in het meervoud gezet. Lukt dat niet dan wordt er een bijvoeglijk naamwoord van gemaakt. Dus: kat – katten, wit – witte, pret – prettig, hond – honden, goed – goede, moed – moedig.

Schrijf steeds het woord met d of t aan het eind op het bord en onderstreep de laatste letter.

Bladzijde 29

Eerst worden woorden met een t aan het eind aangeleerd.

Auditieve oefening

Lees het onderstaande verhaal voor. Bij elk woord dat eindigt op de klank t geeft de leerling een afgesproken teken en vervolgens maakt hij dit woord langer.

Mijn nicht was gisteren jarig. 's Middags was er feest bij haar. Ook ik was haar gast. Haar huis is in een straat vlakbij de markt. Mijn nicht droeg een lint in haar staart. Haar broer speelde nog een stuk op zijn fluit. Er was veel post voor haar gekomen, ook een kaart van mij. We hebben veel spelletjes in de buurt gedaan. Daarna hebben we friet gegeten. Na afloop was er van de taart ook weinig meer over.

Bladzijde 31

Auditieve oefening

Laat de onderstaande woorden verlengen. Laat woorden eindigend op een t opschrijven.

fluit – pot – brood – bord – voet – kast – hand – hoofd

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.
Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 32

Aan het begin van de bladzijde wordt de hoofdregel nogmaals herhaald. Vanaf deze bladzijde worden de woorden met d op het eind aangeboden.

Auditieve oefening

Bespreek de regel uit het lied nog eens. Lees daarna de onderstaande zinnen op en laat het ontbrekende woord met een t-klank op het eind invullen en daarna langer maken. De leerling kiest tussen d of t. Schrijf daarna deze woorden op.

's Nachts slaap ik in mijn ...
De bakker bakt een ...
Ik naai met naald en ...
Woedend balde hij zijn ...
Ik krijg van de slager altijd een stuk ...
Er lagen allerlei schelpen op het ...
De hond ligt warm in zijn ...

Bladzijde 33

Auditieve oefening

Het komt voor dat de leerling vaak zelf niet aanvoelt of een meervoud of bijvoeglijk naamwoord wel of niet goed klinkt: is het honden of honten, harte of harde?

Oefen daarom met woorden uit de woordenlijsten (zie hoofdstuk 5) vooral met de 'moeilijke' woorden, bijvoorbeeld: bont, eerst, kort, eind, rond. Laat telkens langer maken:

bonte, eerste, korte enzovoort.

Laat de leerling een zin met het woord bedenken. Daarna geeft hij aan welke letter aan het eind komt.

Bladzijde 35

Oefening 2

Wijs de leerling op de juiste richting bij het invullen.

Deze bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.
Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 36

Deze bladzijde begint met een herhaling van de regel. Vanaf deze bladzijde worden de t- en d- woorden door elkaar aangeboden.

Auditieve oefening

Bied woorden uit de woordenlijst (hoofdstuk 5) aan. Laat eerst de woorden langer maken. Bij een t- woord kun je afspreken de duim omhoog te steken en bij een d- woord omlaag.

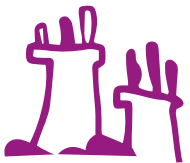
Bladzijde 37

De bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.
Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 39

Zing het lied nog eens en laat de d – t-regel nog eens verwoorden. Vertel dat er ook uitzonderingen zijn op de regel en bied de hulpregel aan die bovenaan deze bladzijde in het werkboek staat.

Onderdeel 3 'd – t' wordt hier afgesloten met een einddictee.
Het einddictee is opgenomen in paragraaf 4.2.

4 ei – ij

Bladzijde 42 en 43

Instructie

Doel: De leerling maakt kennis met ei-woorden door middel van een verhaal.

Introductie: Leg uit dat het ei-verhaal een hulpmiddel is om te onthouden welke woorden je met ei schrijft.

Schrijf de ei-woorden uit het verhaal nog eens op het bord, onderstreep de ei. Sluit af door in een tekening van een ei nog eens met grote letters ei te schrijven.

Bladzijde 44 en 45

Op deze bladzijden wordt aandacht besteed aan het inprenten van de ei-woorden.

Lees het verhaal nog eens voor, maar laat nu de leerling de goede ei-woorden noemen.

Doe dit op twee manieren:

- 1 Lees de eerste zin helemaal voor (ook het ei-woord) en lees de tweede zin gedeeltelijk, waarna de leerling het ei-woord noemt.
- 2 Lees de zinnen, maar laat alle ei-woorden door de leerling benoemen.

Tot slot worden de ei-woorden door de leerling ingevuld. Wanneer nodig mag het ei-verhaal nog eens geraadpleegd worden.

Bladzijde 46

Op de bladzijden 46 t/m 52 worden de ei-woorden verder ingeprint door afwisselende oefeningen. Bij een aantal oefeningen is een duidelijk verband met het ei-verhaal, bij andere oefeningen wordt het verhaal wat meer losgelaten.

Bij twijfel moet de leerling altijd op het ei-verhaal terug kunnen vallen, door het bijvoorbeeld nog eens na te kijken of enkele zinnen op te zeggen.

Bladzijde 50

Oefening 4

Moedig de creativiteit aan.

Bladzijde 52

Oefening 1

Zelf zinnen maken is erg belangrijk. Behalve de ei-woorden moeten ook woorden, die behandeld zijn op niveau 1 t/m 3, goed geschreven worden .

De bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.
Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 53

Instructie

Doel: De leerling leert: je hoort ei of ij, je schrijft ij als het woord niet in het ei verhaal staat.

Introductie: Er zijn veel woorden waarin de ei of ij voorkomt. Bespreek dat hij heeft geleerd bij welke woorden er een ei geschreven moet worden. Geef aan dat nu woorden opgeschreven worden die je met de ij schrijft.

Noem steeds een woord met een ij uit de woordenlijst van hoofdstuk 5 en vraag of het in het ei-verhaal staat. Schrijf daarna het woord op en laat het op een blaadje schrijven.

Bladzijde 54

De bladzijde wordt afgesloten met een controledictee.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 4.1.

Bladzijde 55

Instructie

Doel: De leerling leert dat als je ei – ij hoort, het woord met ei of ij geschreven moet worden.

Materiaal: Plaatjes of voorwerpen, die met een ei of ij geschreven moeten worden. Bijvoorbeeld: ijs – lijst – lijn – pijl – pijp – prijs – vijf – bijl en trein – ei – geit – teil – prei – zeil – dweil – kei.

Introductie: Geef aan dat je zo een voorwerp of een plaatje laat zien.

Wanneer het woord met een ij wordt geschreven, dan gaat de leerling staan, schrijf je het met een ei, dan blijft hij zitten. Als variatie kunnen de woorden in een ijsje of ei op het bord geschreven worden.

Bladzijde 56

Oefening 2

Hier wordt aandacht besteed aan het probleem van de woorden die je zowel met ei als ij kunt schrijven, bijvoorbeeld wij en wei. De leerling leert om goed op de betekenis van het woord te letten.

Bladzijde 57**Oefening 3**

Er wordt aandacht besteed aan werkwoorden met ij of ei.

Na oefening 3 volgt een controledictee.

Dit dictee is opgenomen in paragraaf 4.1.

Bladzijde 59

Onderdeel 4 'ei – ij' wordt hier afgesloten met een einddictee.

Dit dictee is opgenomen in paragraaf 4.2.

4 Dictees

4.1 Controledictees

Dictees bij 1 aai – ooi – oei

Controledictee na bladzijde 5

1. Dat is niet zo fraai.
2. Hij draait zich om.
3. Een haai is een grote vis.
4. Zij zwaait naar ons.
5. De haan kraait.
6. Moeder naait een broek voor mij.
7. Ik aai de hond over zijn kop.
8. Er waait een harde wind.
9. De boer maait het gras.
10. Dictees maken vind ik saai.

Schrijf op:

fraai
draait
haai
zwaait
kraait
naait
aai
waait
maait
saai

Controledictee na bladzijde 7

1. Dat heb ik nog nooit gehoord.
2. Zie je die zwarte kraai?
3. In die rok zit een plooï.
4. Heb je wel eens een haai gezien?
5. De sneeuw smelt weg door de dooi.
6. Gooi die bal maar naar mij.
7. Dat is een mooi boek.
8. Hij draait zich snel om.
9. Morgen maai ik het gras.
10. Paarden eten hooi.

Schrijf op:

nooit
kraai
plooï
haai
dooi
gooi
mooi
draait
maai
hooi

Controledictee na bladzijde 9

1. De bomen staan in bloei.
2. Het vlees is erg taai.
3. De koe loeit heel hard.
4. Ik zal het nooit meer doen.
5. Er zit een zwarte kraai in de boom.
6. Wie knoeit met de limonade?
7. Oei, als dat maar goed afloopt.
8. De ober krijgt soms fooi.
9. Een haai zwemt in zee.
10. Hij stoeit met zijn vriendje.

Schrijf op:

bloei
taai
loeit
nooit
kraai
knoeit
oei
fooi
haai
stoeit

Dictees bij 2 eer – oor – eur

Controledictee na bladzijde 17

1. Wat een rare peer!
2. De man keert zich om.
3. In dat meer kun je goed vissen.
4. De trein gaat als een speer.
5. Het weer is vandaag niet zo best.
6. Met een lift kun je op en neer.
7. Een veer van een pauw is groen met blauw.
8. Een hoge hoed hoort bij een heer.
9. Voor morgen leert Thijs de tafel van tien.
10. Vind je dat een hele eer?

Schrijf op:

peer
keert
meer
speer
weer
neer
veer
heer
leert
eer

Controledictee na bladzijde 22

1. Hij blies twee keer op zijn hoorn.	Schrijf op:
hoorn
2. Wat is dat voor een soort beer ?	beer
3. Je hoort met je oren.	hoort
4. Het koor zong een lied.	koor
5. Zij eet een peer.	peer
6. De koets kon niet door de poort.	poort
7. Ik hoor het geluid van een boor.	boor
8. Zorg dat je de les niet meer stoort.	stoort
9. De tas is van leer.	leer
10. Herken jij het spoor van een hert ?	spoor

Controledictee na bladzijde 24

1. In de dierentuin kun je de beer zien.	Schrijf op:
beer
2. Doe de deur dicht!	deur
3. Het koor zingt heel mooi.	koor
4. Hij scheurt het papier door.	scheurt
5. Mijn vader scheert zich elke morgen.	scheert
6. Zij ligt met hoge koorts op bed.	koorts
7. Wie is er aan de beurt ?	beurt
8. De kleur van haar bloes is rood.	kleur
9. Ik ben blij je weer te zien.	weer
10. Wat hoor ik daar voor geluid?	hoor

Dictees bij 3 d – t

Controledictee na bladzijde 31

Schrijf de hele zin op:

1. De klant is net weg.
2. Mijn gast heeft zwart haar.
3. Ik pak een stuk taart uit de kast.
4. Als je in de sloot valt, ben je nat.
5. Zie je de kat in de goot?

Controledictee na bladzijde 35

1. Deze man heeft een baard.
2. Mijn zus is kwaad op mij.
3. Mijn vriend komt op het feest.
4. Wij gaan morgen naar het strand.
5. Het huis staat in brand.
6. Mijn tand zit los.
7. De eend zwemt in de sloot.
8. Wat zie jij rood!
9. Die jongen is blind.
10. Ik ben bang voor de hond.

Schrijf op:

baard
kwaad
vriend
strand
brand
tand
eend
rood
blind
hond

Controledictee na bladzijde 37

1. Ik krijg altijd de schuld.
2. Ik teken met krijt op de stoep.
3. 's Avonds steken wij de haard aan.
4. Zet de plant maar in het raam.
5. Wie zit er naast jou?
6. De schuur staat in brand.
7. Rust maar eens goed uit.
8. Ik wist niet dat je kwaad werd!
9. De bruid had een mooie jurk aan.
10. Er zit een sproet midden op haar neus.

Schrijf op:

schuld
krijt
haard
plant
naast
brand
rust
kwaad
bruid
sproet

Dictees bij 4 ei – ij

Controledictee na bladzijde 52

1. Raisa is in mei jarig .
2. De trein stopt op het volgende station.
3. Ik maak een poppetje van klei.
4. Ik vind dat een leuke meid.
5. Dunja zei dat Bas het heeft gedaan.
6. Ik eet een klein koekje.
7. Op het plein spuit een fontein.
8. Voor ons huis staat een grote eik.
9. Het zeil van de boot was gescheurd.
10. Je moet die dweil goed uitwringen.

Schrijf op:

mei
trein
klei
meid
zei
klein
plein
eik
zeil
dweil

Controledictee na bladzijde 54

1. Het spijt me, ik zal het nooit meer doen.
2. Mijn opa rookt een pijp.
3. Ik schrijf in mijn schrift.
4. De banaan is nog niet rijp.
5. Wil je een glas wijn?
6. Hij hakt de boom om met een bijl.
7. Wie heeft de strijd gewonnen?
8. De zon schijnt al de hele dag.
9. De tijd vliegt voorbij.
10. Wie zwijgt, stemt toe.

Schrijf op:

spijt
pijp
schrijf
rijp
wijn
bijl
strijd
schijnt
tijd
zwijgt

Controledictee na bladzijde 57

Schrijf de hele zin op:

1. Mijn koe loopt in de wei langs de dijk.
2. Ik ben stijf van de reis.
3. De kei ligt al heel lang op de hei.
4. Ik eet prei met rijst.
5. Ik ben mijn geit kwijt.

4.2 Einddictees

Einddictee bij 1 aai – ooi – oei

(na bladzijde 11)

1. Die plant bloeit in de zomer.	Schrijf op:
bloeit
2. Vader draait een schroef vast.	draait
3. In de herfst waait het vaak.	waait
4. Knoei niet zo in je schrift!	knoei
5. Zij gooit de steen ver weg.	gooit
6. De wind loeit om het huis.	loeit
7. Ik geef de ober een fooi.	fooi
8. Ik groei sneller dan mijn broer.	groeit
9. Klaas Vaak strooit zand in de ogen.	strooit
10. Met een grote zwaai zet hij haar op de grond.	zwaait
11. Het vlees is taai.	taait
12. De vogel zit in de kooi.	kooit
13. De tuinman sproeit de tuin.	sproeit
14. Zij roeit naar de kant.	roeit
15. Hij stoeit met zijn moeder.	stoeit
16. De leeuw grijpt zijn prooi.	prooit
17. De haan kraait.	kraait
18. Het ijs dooit langzaam.	dooit
19. Hij aait de hond.	aait
20. Oei, wat een harde wind.	oeit

Einddictee bij 2 eer – oor – eur

(na bladzijde 26)

1. De kleur van mijn haar is bruin.	Schrijf op: kleur
2. Ik heb meer dan jij.	meer
3. Wat een lekkere geur is dat!	geur
4. Dit boek is voor jou.	voor
5. Wie is er aan de beurt?	beurt
6. Au, dat doet zeer!	zeer
7. Wie klopt er op de deur?	deur
8. Loop eens door.	door
9. Er zit een scheur in het behang.	scheur
10. Als je zo zeurt, krijg je niets.	zeurt
11. Hij keert zich om.	keert
12. Hij krabt aan zijn oor.	oor
13. Zij boort een gat in de muur.	boort
14. Hij leert de tafel van 6.	leert
15. Het kind kleurt een plaat.	kleurt
16. Het is mooi weer.	weer
17. Ik wacht bij de poort.	poort
18. De beer is los.	beer
19. Welke soort bloemen koop je?	soort
20. De meester scheurt een bladzijde uit mijn schrift.	scheurt

Einddictee bij 3 d – t

(na bladzijde 39)

Schrijf de hele zin op:

1. Het boord van mijn jas is zwart.
2. Mijn vriend heeft een hoed op zijn hoofd.
3. Met een spriet in mijn mond lig ik in de tent.
4. Ik val op de grond met mijn neus in het zand.
5. Ik schrijf een woord op het bord.
6. Dat kind is heel groot.
7. Ik haal de worst uit de kast.

Einddictee bij 4 ei – ij

(na bladzijde 59)

1. De baby gaat ook mee op reis.
2. Mijn trui is te klein geworden.
3. Wij gaan meestal met de bus.
4. Ik brei graag bij de televisie.
5. Je moet aan het eind uitstappen.
6. Het meisje zei 'dag' tegen de jongen.
7. Zet je je naam ook even op de lijst?
8. De prijs is een auto.
9. Ga eens in de rij staan.
10. Wij gaan op reis met de trein.
11. Ik schrijf jou een brief.
12. De koeien lopen weer in de wei.
13. Ik strijk de was als zij bijna droog is.
14. De lucht is grijs.
15. Zij is vandaag naar de dokter.
16. De geit zit vast aan de paal.
17. Ik vergeet de tijd helemaal.
18. In mei ben ik jarig.
19. Er staat een fontein op het plein.
20. Morgen ben ik vrij.

Schrijf op:

reis
klein
wij
brei
eind
zei
lijst
prijs
rij
trein
schrijf
wei
strijk
grijs
zij
geit
tijd
mei
plein
vrij

5 Woordenlijsten

Woordenlijst 1 aai – ooi – oei

aai	ooi	oei
aai	dooi	bloei
aait	dooit	bloeit
draai	fooi	foei
draait	gooi	groeï
fraai	gooit	groeit
haai	hooi	knoei
kraai	hooit	knoeit
kraait	kooi	loei
maai	mooi	oei
maait	nooit	roei
naai	plooi	roeit
naait	strooi	sproei
saai	strooit	sproeit
taai		stoei
waait		stoeit
zaai		woei
zaait		
zwaai		
zwaait		

Woordenlijst 2 eer – oor – eur

eer	oor	eur
beer	boor	beurt
eer	boort	deur
eerst	door	geur
heer	hoor	kleur
keer	hoorn	kleurt
keert	hoort	scheur
leer	koor	scheurt
leert	koorts	zeur
meer	oor	zeurt
neer	poort	
peer	soort	
scheer	spoor	
scheert	stoor	
speer	stoort	
veer	voor	
weer		
zeer		

Woordenlijst 3 d – t

d aan het eind

baard	draad	jeugd	pad	vloed
bad	eend	kind	pond	vreemd
band	geld	kleed	raad	vriend
bed	glad	kwaad	rand	waard
beeld	goed	land	rond	wild
blad	graad	lid	rood	wind
blind	grind	lied	rund	wond
bloed	grond	lood	schild	woord
blond	haard	luid	schuld	wijd
boord	hand	maand	spoed	zaad
bord	hard	mand	stad	zand
brand	held	moed	stand	zuid
breed	hemd	mond	strand	zwaard
brood	hoed	moord	strijd	
bruid	hond	naald	tand	
daad	hoofd	noord	tijd	
dood	huid	paard	veld	

t aan het eind

beest	hart	lijst	poot	taart
beet	helft	lint	post	tent
best	herfst	list	pot	tot
beurt	hert	maart	pret	uit
bloot	het	maat	punt	vaart
bont	hoogst	markt	put	vast
boot	hut	mat	rat	vent
buurt	juist	meest	rest	vet
dat	kaart	mest	riet	vilt
dienst	kant	met	rijst	vloot
dikst	kast	minst	rit	vlot
dit	kat	mist	ruit	voet
dorst	kist	munt	rust	vorst
dunst	klant	naakt	schat	vuist
eerst	korst	naast	schot	want
feest	kort	nat	schrift	wat
fluit	krant	nest	sloot	west
friet	krijt	net	slot	wit
fruit	kunst	niet	soort	woest
gast	kust	nooit	spijt	worst
gat	kwast	noot	sport	zet
goot	kwijt	oost	spriet	zoet
groet	laagst	pet	sproet	zwart
groot	laat	plaat	staart	
grootst	last	plant	start	
grot	lat	plat	stift	
haast	liefst	poort	straat	

Woordenlijst 4 ei – ij

ei	ij	knijpt	schijnt
brei	bij	krijg	schrijf
breit	bijl	krijgt	schrijft
dweil	bijt	krijt	slijm
dweilt	blij	kwijt	slijp
ei	blijf	lijf	slijpt
eik	blijft	lijk	spijt
eind	blijk	lijkt	stijf
feit	blijkt	lijm	stijg
geit	dij	lijn	stijgt
hei	dijk	lijst	strijd
kei	drijf	mij	strijk
klei	drijft	mijn	strijkt
klein	fijn	pijl	tijd
kleinst	glij	pijn	vijf
mei	glijd	pijp	vrij
meid	grijp	prijs	wij
plein	grijpt	prijst	wijk
prei	grijs	rij	wijn
reis	hij	rijd	wijs
reist	hijg	rijk	wijst
teil	hijgt	rijm	zij
trein	ijs	rijmt	zijn
wei	jij	rijp	zwijg
zei	kijk	rijst	zwijgt
zeil	kijkt	schijf	
zeilt	knijp	schijn	

Spelling in de lift werd ontwikkeld met medewerking van het Centrum Educatieve Dienstverlening/ Pedologisch Instituut te Rotterdam: Marijke Crezee, Marijke Erades, Mary Gerritse, Maartje Greevenbosch, Betty Jansen, Carolien Pol, Janine Terwindt.

ISBN 978 90 06 95485 2
Versie 1.1
© Uitgeverij Zwijsen B.V.
Postbus 805
5000 AV Tilburg
info@zwijsen.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever, behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen. De uitgever behoudt zich daarnaast uitdrukkelijk haar rechten voor in het kader van tekst- en datamining, AI-training en soortgelijke technologieën.

Redactie:
Puck Senders
Projectteam ThiemeMeulenhoff

Vormgeving en opmaak:
Podivium, Haarlem

Illustraties:
Marijn v/d Wateren, Podivium

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet dient men daarvoor de wettelijke vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers, knipselkranten en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (www.stichting-pro.nl). De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

HANDLEIDING

Niveau 4

aai – ooi – oei
eer – oor – eur
d – t
ei – ij

9 789006 954883